

FRANCOUZSKÁ KINEMATOGRAFIE OD ROKU 1959 DO SOUČASNOSTI

FAVk076

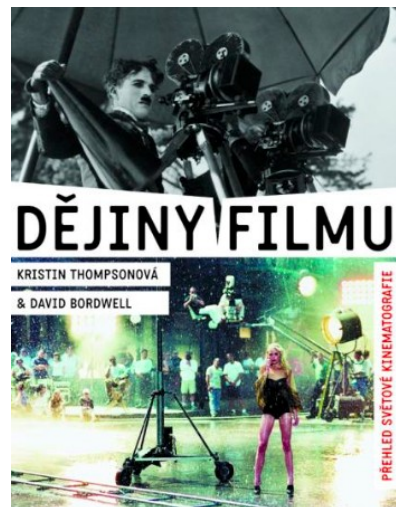
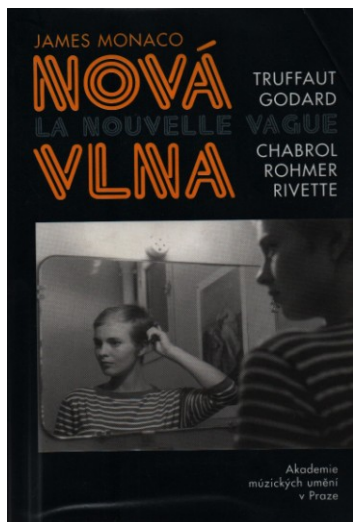
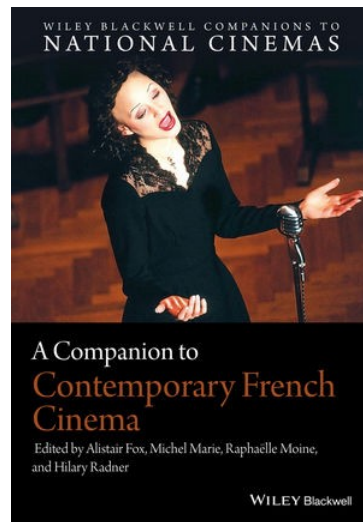
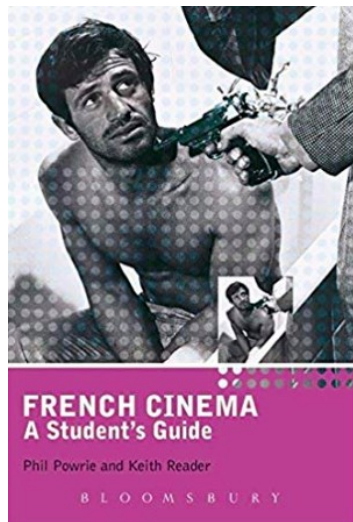
30.3 2019

Mgr. Šárka Gmíterková, Ph. D.

ORGANIZACE KURZU

- FAVk076 – dvě přednášky
- Projekce Scala od 9:00 do cca 11:00
- Absolvování předmětu formou testu (jeden finální, žádné průběžné)
- Předmět velmi vhodně doplňuje dějiny světové kinematografie po roce 1945 a vývoj filmové teorie po roce 1945
- V PS 2019 proběhne kurz zahraničního hosta, Prof. Phila Powrieho, autora monografie *Music in French Cinema*

NOVÁ VLNA

- Frázi „Nová vlna přichází!“ poprvé použila novinářka Françoise Giroudová jako titulek pro sérii reportáží o poválečné generaci, kterou publikoval týdeník *L'Express* od října do prosince 1957.
- **Martin Scorsese:**
  - “Nová vlna ovlivnila všechny následující generace filmařů, ať už její filmy viděli nebo ne. Přelila se přes kinematografii jako přívalová vlna.”
- **Serge Daney:**
  - “S novou vlnou přišlo něco unikátního”
- **Richard Neupert**
  - “Nová vlna absolutně změnila povědomí o tom, jak se dají dělat filmy”
- **Z programu BFI (duben 2009):**
  - “Nová vlna s plnou silou udeřila na zcela nepřipravený svět v Cannes roku 1959. . . . Připomínala spíš tsunami. Transformovala nejen francouzskou kinematografii, ale filmy a filmaře po celém světě.”

KANONICKÉ FILMY
NOVÉ VLNY A
JEJICH REŽISÉŘI
(VÝBĚR)

- *Krásný Serge* (Claude Chabrol, 1959)
- *Bratřenci* (Claude Chabrol, 1959)
- *Nikdo mne nemá rád* (François Truffaut, 1959)
- *Hirošima, má láska* (Alain Resnais, 1959)
- *U konce s dechem* (Jean-Luc Godard, 1960)
- *Střílejte na pianistu* (François Truffaut, 1960)
- *Loni v Marienbadu* (Alain Resnais, 1961)
- *Žít svůj život* (Jean-Luc Godard, 1962)
- *Jules a Jim* (François Truffaut, 1962)
- *Cléo od 5 do 7* (Agnès Varda, 1963)
- *Pohrdání* (Jean-Luc Godard, 1963)

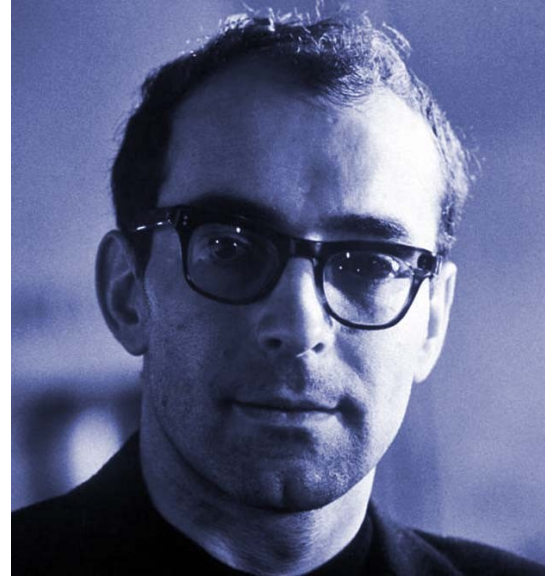
ČTYŘI INOVACE NOVÉ VLNY

- **Produkční** – jiný způsob výroby filmů >> nízkorozpočtové, filmaři pouze s minimální praxí, malé výrobní týmy složené z členů mimo profesní sdružení
- **Estetická** – filmy vypadají jinak než dosud bylo zvykem (svícení, kamera, prostředí, obsazení, kostýmy, střih...)
- **Kulturní** – tyto filmy signalizují proměnu pozice kinematografie v širším kontextu kultury – narůstá význam autorské kinematografie
- **Kritická** – nový způsob nahlížení na filmy, psaní o filmech, uvažování o nich

NA DRUHOU STRANU...

- **Kritické hlasy**

- Dobové: **Bernard Chardère (*Positif*)**: “velmi vágní a ne zas tak nová”; **Henri Jeanson**: “díra v umyvadle”
- Současné: **Colin Crisp**: „pokračování klasické kinematografie, nikoliv její popření“; **Genevieve Sellierová**: kritika genderové reprezentace >> ryze maskulinní vize
- Tendence redukovat veškeré dění na poli kinematografie v 60. letech na zásluhy nové vlny
- Triumf marketingu nad obsahem?
- Sociální reprezentace – pouze lásky a životy hrdinů ze střední třídy, absence reprezentace pracující třídy

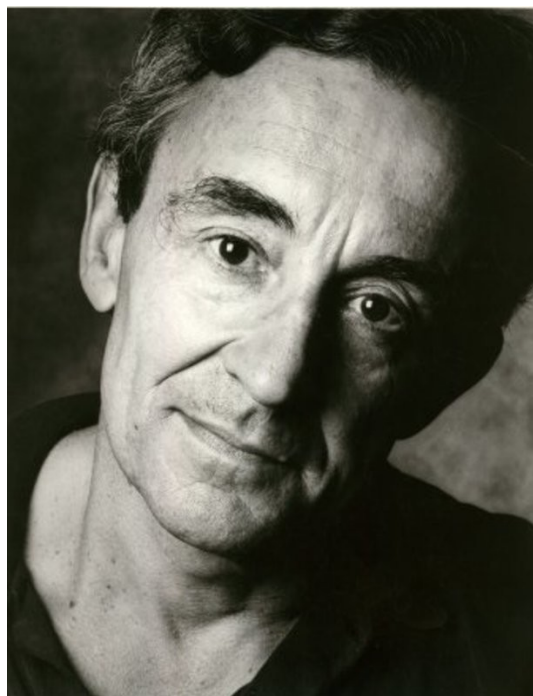
SKUPINA “PRAVÉHO BŘEHU”
TRUFFAUT, ROHMER, GODARD, RIVETTE (+ CLAUDE CHABROL)

POLITIKA AUTERŮ: DVA TEXTY

- Alexandre Astruc: *The Birth of a New Avant-Garde: la caméra-stylo (L'Écran français, 1948)*
  - Film jako jazyk, kamera jako pero >> umělec (režisér) může použít tohoto jazyka k osobnímu vyjadřování. Mizanscéna není jen ilustrací – jde o způsob “psaní”
  - X – nabízí svůdnou představu filmaře jako romantického umělce, povzneseného nad film jako kolektivní dílo; abstraktní definice kinematografie, odtržená od sociální reality
- François Truffaut: *Jistá tendence francouzského filmu (Cahiers du Cinema, leden 1954)* a politika auteurů jako kritický nástroj
  - Film umožňuje osobní vyjádření režiséra/umělce
  - Skutečný auteur vytváří koherentní fikční svět a to prostřednictvím mizanscény
  - Auteorovo dílo jako celek je podstatnější než jednotlivé filmy
  - Nejhorší film autora je pořád lepší než nejlepší film *metteur-en-scène*

SKUPINA “LEVÉHO BŘEHU”
AGNES VARDA, ALAIN RESNAIS, CHRIS MARKER

NEZAŘAZENÍ?
LOUIS MALLE, JACQUES DEMY

SYSTÉMOVÁ PODPORA

- v období 1958–1962 celkem 97 debutů
  - Od roku 1953 zavedena „Prime de qualité“ – finanční podpora krátkometrážní produkci, která se od roku 1956 rozšiřuje i na celovečerní snímky
  - 1959 – vzniká systém „Avance sur recettes“ (návrtná dotace na produkci) – umožnila vzniknout umělecky ambiciózním nebo náročným filmům, žádat o peníze mohli producenti nebo režiséři, ostatní profese nikoliv >> upevnění svrchované pozice autora

A close-up portrait of François Truffaut, a French filmmaker, looking slightly to the right with a thoughtful expression. He has dark hair and is wearing a brown jacket over a dark shirt.

FRANCOIS TRUFFAUT (1932-1984)

- režisér, scénárista, herec, producent, kritik
- rádcem, osobním přítelem a skoro otcovskou figurou mu je André Bazin
- produkční společnost Films du Carrosse
  - natočil 21 filmů
- žánrové experimenty (*451° Fahrenheita* - sci-fi, *Nevěsta byla v černém* - noir, *Konečně neděle* - kriminální komedie, *Kapesné* - dětský film); samostatnou kapitolou je cyklus s postavou Antoina Doinela (Jean-Pierre Léaud), který začal snímkem *Nikdo mně nemá rád* >> celkem 5 snímků v cyklu

GERARD BLAIN

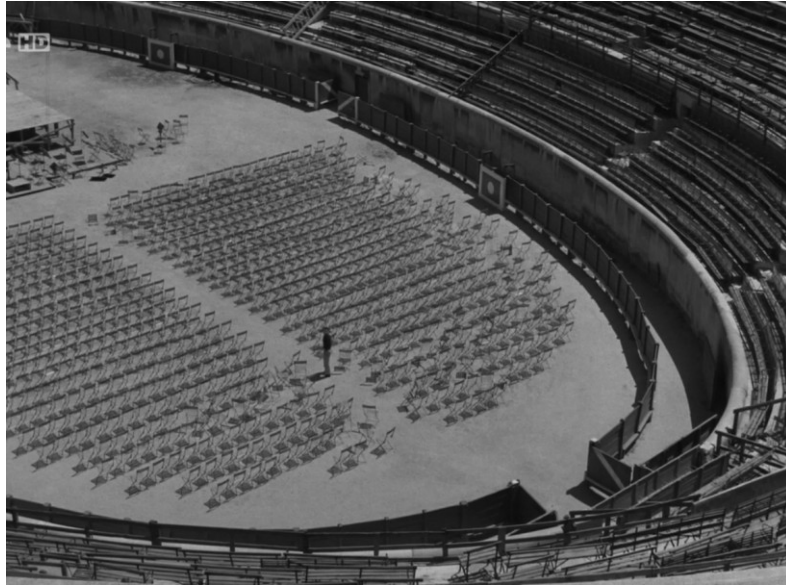
BÉRNADETTE LAFONT

ULIČNÍCI (FRANCIE, 1957)

Režie: François Truffaut; **scénář:** François Truffaut podle novely Maurice Ponse; **kamera:** Jean Malige; **hudba:** Maurice Leroux; **produkce:** Les Films du Carrosse. **V hlavních rolích:** Bernadette Lafont (Bernadette); Gérard Blain (Gérard); **voice-over komentář:** Michel François

- předjímá typické rysy další Truffautovy tvorby i tvůrčí postupy nové vlny
- natáčení na lokacích (Nimes)
- dlouhé jízdy
- fascinace ženskou postavou
- cinefilní odkazy – na filmy Jeana Viga, bří Lumiérů, Roberta Rosselliniho, Jeana Delannoye
- v hlavních rolí neherečka a skupina dětí >> dospělý svět očima dětí

NIKDO MNE NEMÁ
RÁD (FRANCIE
1959)

Režie: François Truffaut; **Produkce:** Les Films du Carrosse / Sédif Productions;
Scénář: François Truffaut and Marcel Moussy; **kamera:** Henri Decae

Hudba: Jean Constantin

Hlavní role: Jean-Pierre Léaud (Antoine Doinel); Claire Maurier (Antoinova matka); Albert Rémy (Antoinův otec); Patrick Auffray (René); Guy Decombe (učitel); Georges Flamant (Reného otec); Jeanne Moreau and Jean-Claude Brialy (pár se psem); Jacques Demy (policista); François Truffaut (muž na točně).

NIKDO MNE NEMÁ RÁD: ÚSPĚCH

- Není první film nové vlny:
  - *La Pointe Courte* (Agnès Varda, 1954)
  - *Le Beau Serge* (Claude Chabrol, únor 1959)
- Obrovský divácký hit a renomé u kritiky
  - Festival v Cannes v květnu 1959 - Truffaut & Léaud
  - Premiéra 3.6. 1959 v Paříži >> celkem 3.6 milionů diváků (č. 11v žebříčku nejnavštěvovanějších filmů)
  - Cena filmové kritiky v New Yorku 1959

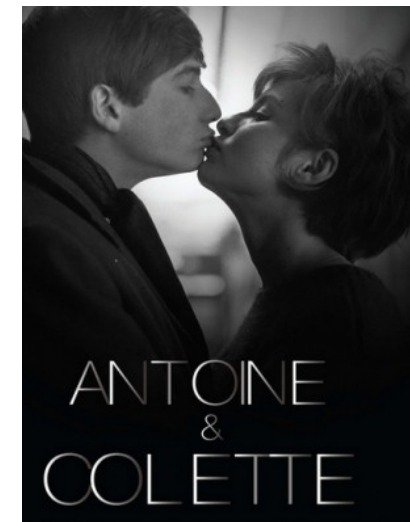
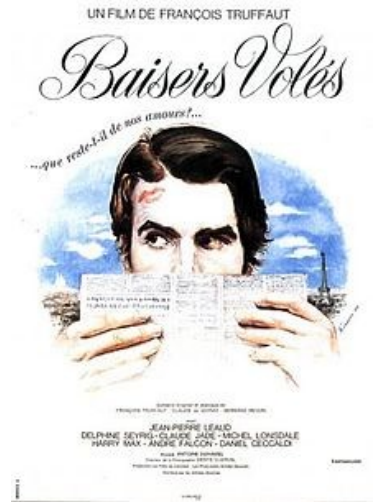
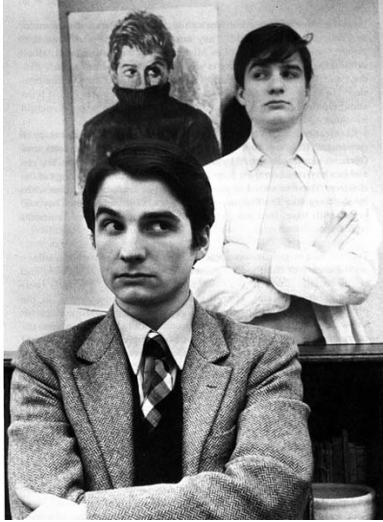
REALISTICKÝ FILM

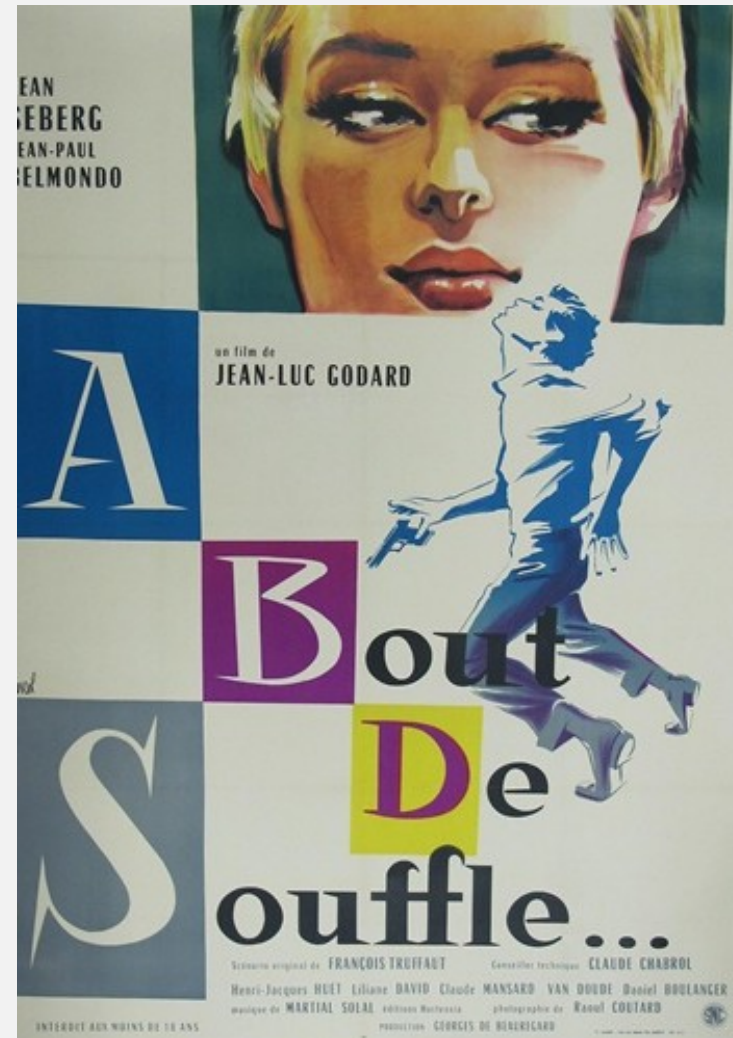
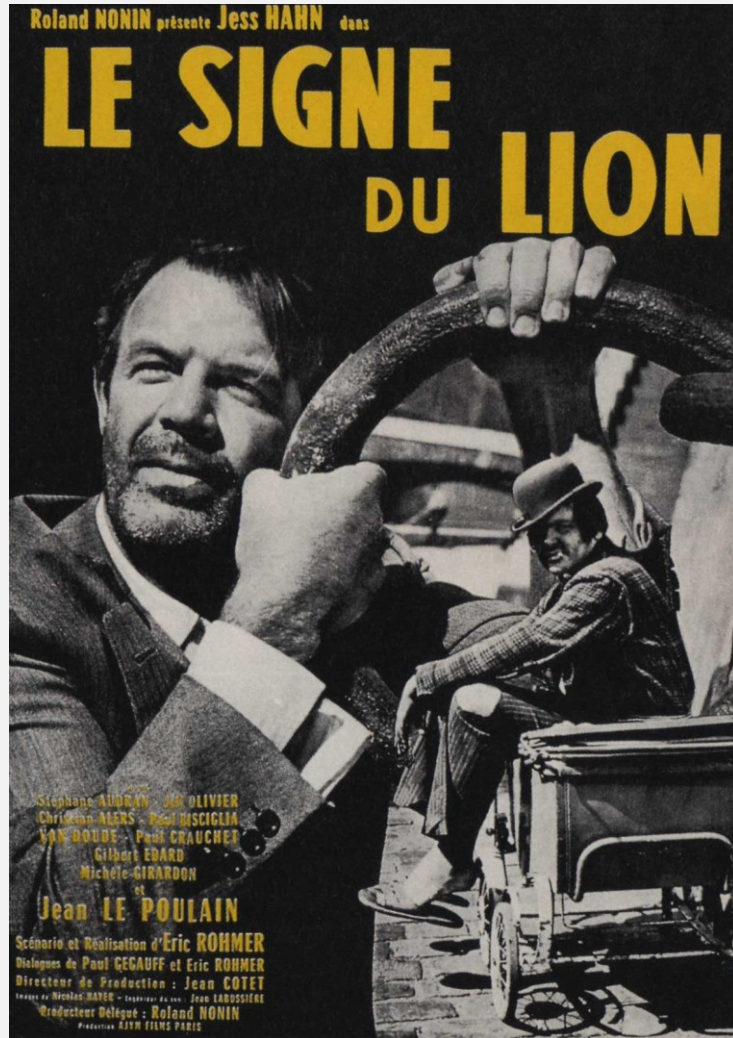
- Kritika film hodnotí jako realistický a autentický
- „Nikdo mne nemá rád obsahuje značnou dávku autenticity a pravdivosti, které nemohou jinak než diváka dojmout.“(Fereydoun Hoveyda, *Cahiers du cinéma*, červenec 1959)
- Film věnován památce André Bazina >> právě jeho koncepce filmového realismu, spolu s etnografickými filmy Jeana Rouché, rozplýváním hranic mezi dokumentem a hranou tvorbou spolu s novými technologickými možnostmi tvoří podhoubí realistických inklinací rané nové vlny
- Realismus v *Nikdo mne nemá rád* díky:
  - Sociální observace (prostředí, postavy) + vyváženo lyrismem
  - Styl (mizancéna) >> estetika spontaneity
  - Autobiografičnost – vyprávění o vlastním osudu

ESTETIKA SPONTANEITY

- Původní scénář nebo velmi osobní vztah k natáčené látce
- Rozvolněné narativy
- Levné vybavení a malý štáb
- Natáčení na lokacích
- Absence hvězdného obsazení / režiséři nové vlny vytvářejí vlastní hvězdy / sami fungují jako stars
- Hovorová francouzština
- Hravost

JEAN LUC GODARD
* 1930

Filmový kritik pro časopisy *Arts* a *Cahiers du Cinema*

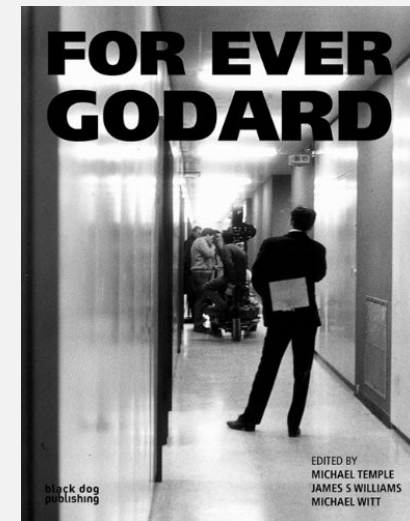
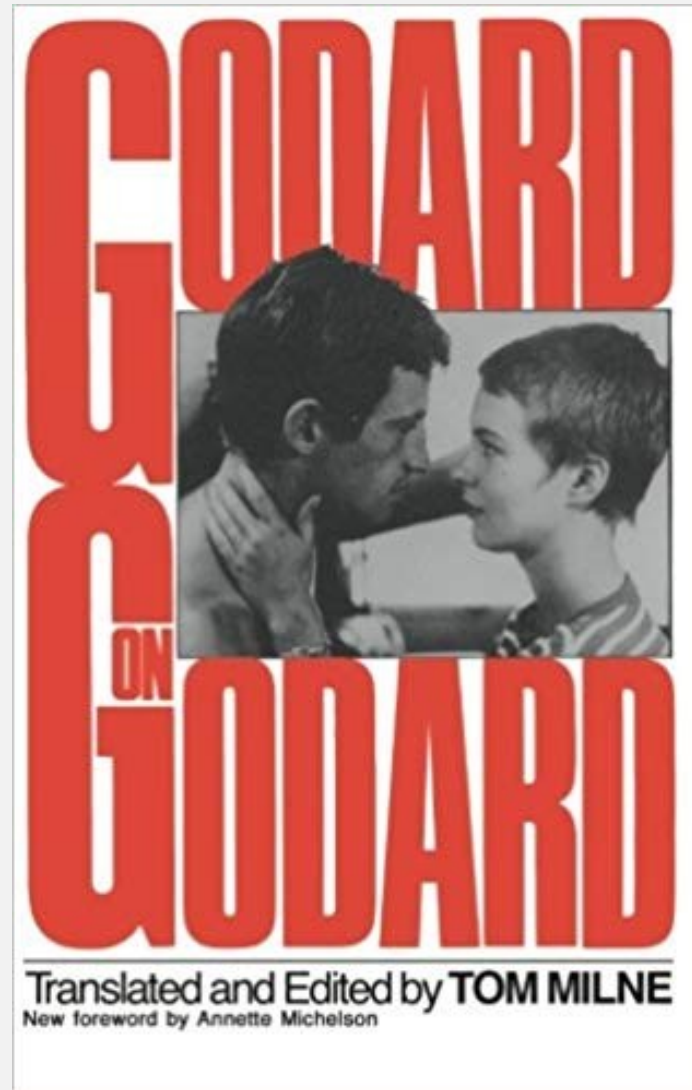
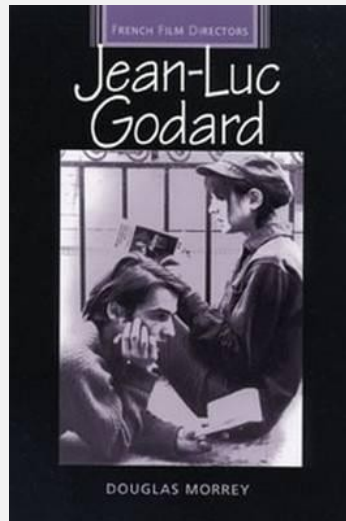
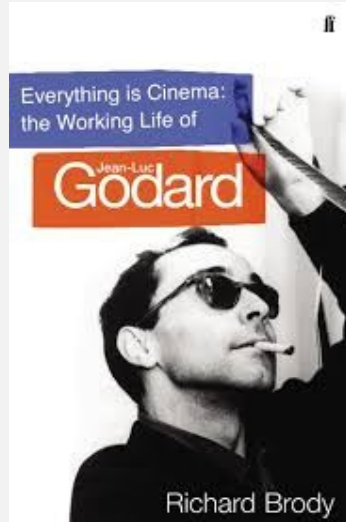
V průběhu 50. let natočil 4 krátkometrážní filmy

- *Operace Beton* (1954)
- *Všichni kluci se jmenují Patrik* (1957)
- *Příběh vody* (1958)
- *Charlotta a její kluk* (1958)

Celovečerní debut *U konce s dechem* (1960)

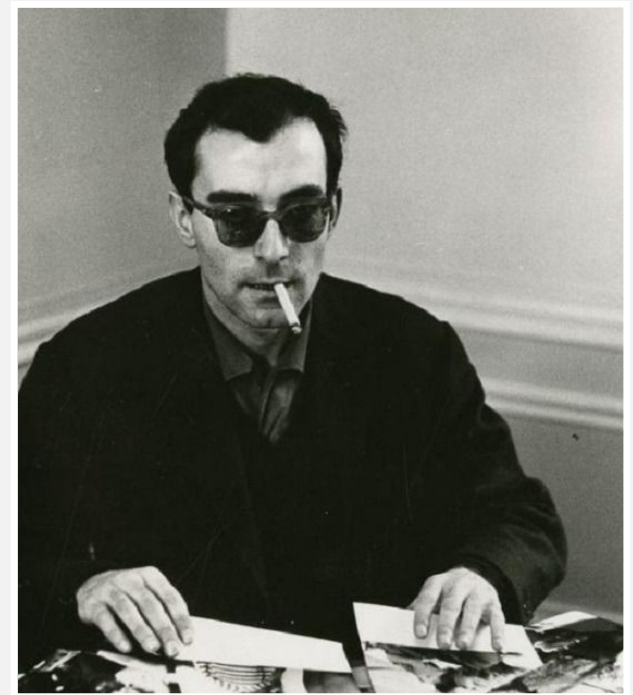

JLG JAKO AUTEURSKÁ STAR

‘Ze všech režisérů nové vlny to byl Godard, kdo si cíleně vytvářel jasnou, dobře rozpoznatelnou image.’

Alison Smith, ‘The Auteur as Star: Jean-Luc Godard’. Gaffney & Holmes (eds.), *Stardom in Postwar France* (2007), s. 134.

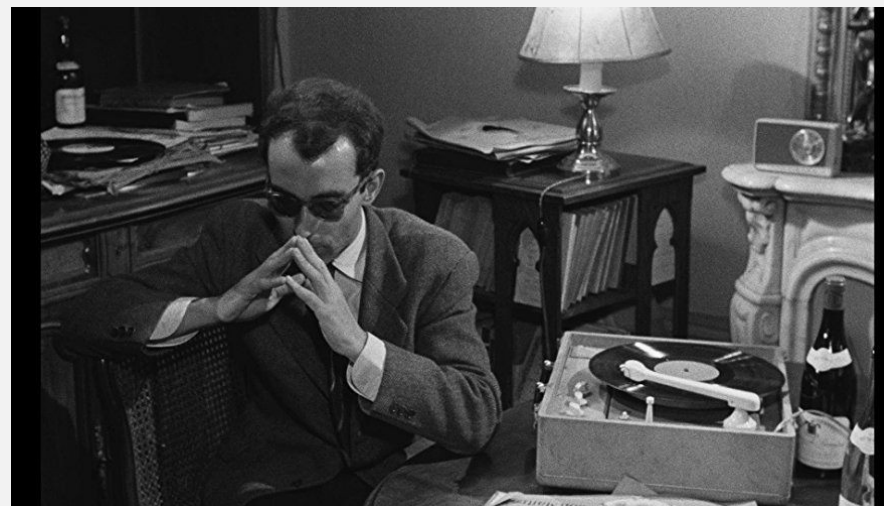

CAMEO ROLE

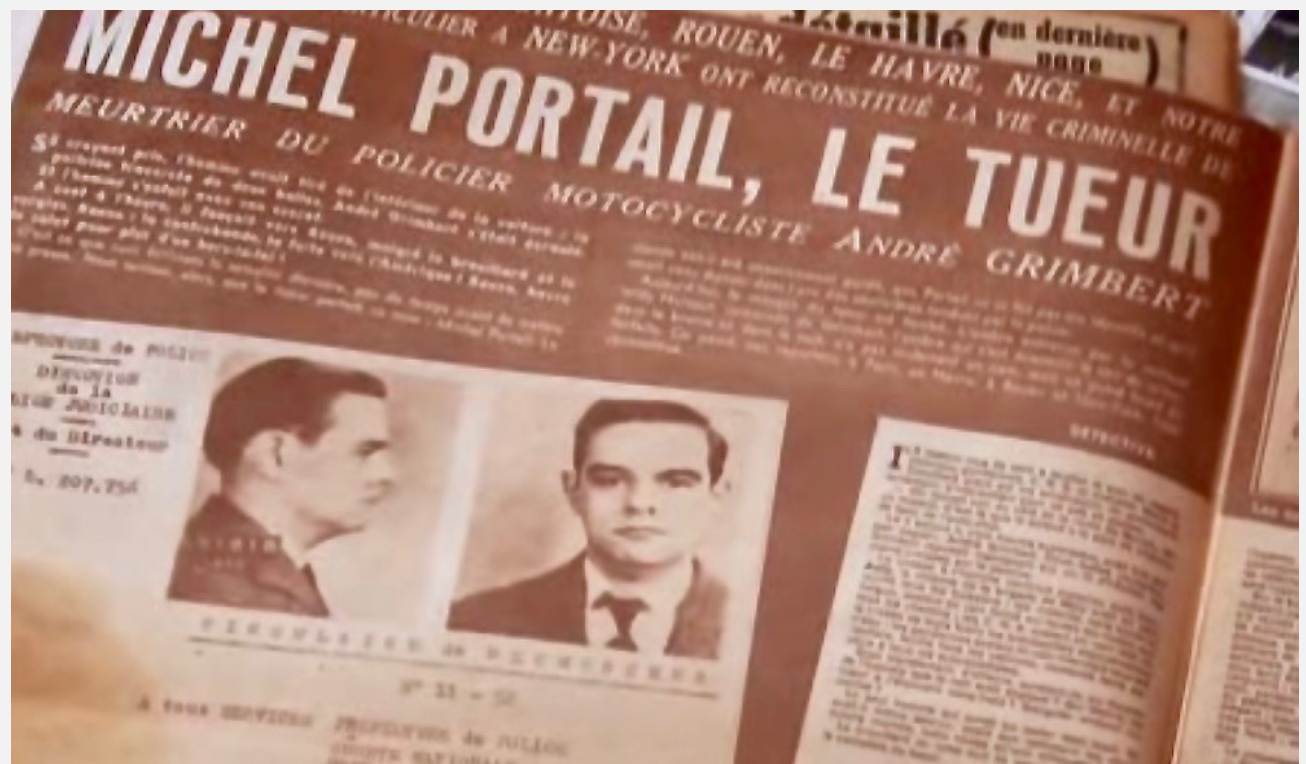
GODARD VE FILMU
U KONCE S DECHEM

GODARD POSLOUCHÁ BEETHOVENA
VE FILMU *ZNAMENÍ LVA* (R. ERIC
ROHMER)

U KONCE S DECHEM JAKO „REVOLUCE“

- “Žádný režisér pod 30 let nerozmontoval starou stavebnici filmařských postupů [Meccano-set] tak šikovně a s gustem. Godard zahodil veškerá pravidla filmové gramatiky a syntaxe na smetiště dějin.”
- Georges Sadoul, ‘*Le Quai des brumes 1960: A bout de souffle* by Jean-Luc Godard’

U KONCE S DECHEM JAKO TYPICKÝ FILM NOVÉ VLNY 1)

- **Nízkorozpočtový film / Malý štáb**
  - Georges de Beauregard – jeden z producentů nové vlny
- **Natáčení přímo na lokacích**
  - Raoul Coutard (jeden z klíčových kameramanů nové vlny)
- **‘Skript až v rámci akce’ (Michel Marie)**
  - Týmový film (Truffaut/Chabrol)
- **Improvizace**

U KONCE S DECHEM JAKO TYPICKÝ FILM NOVÉ VLNY 2)

- **Autentický, skoro “dokumentární” nádech**
  - Natáčení na lokacích, invenční kamera
  - Jazyk, dialogy a herectví
- **Sebeuvědomělost**
  - Porušení závazných pravidel střihu
  - Godard jako “super-autor”
- **Franko-Americké kulturní vazby**
  - Jazzový soundtrack – Martial Solal
  - Cinefilie (béčkové americké filmy žánru noir; Belmondo & Bogart)

JUMP CUT

JEAN-PAUL BELMONDO
JAKO MICHEL POICCARD
>> NOVÉ HVĚZDY, NOVÉ HERECTVÍ

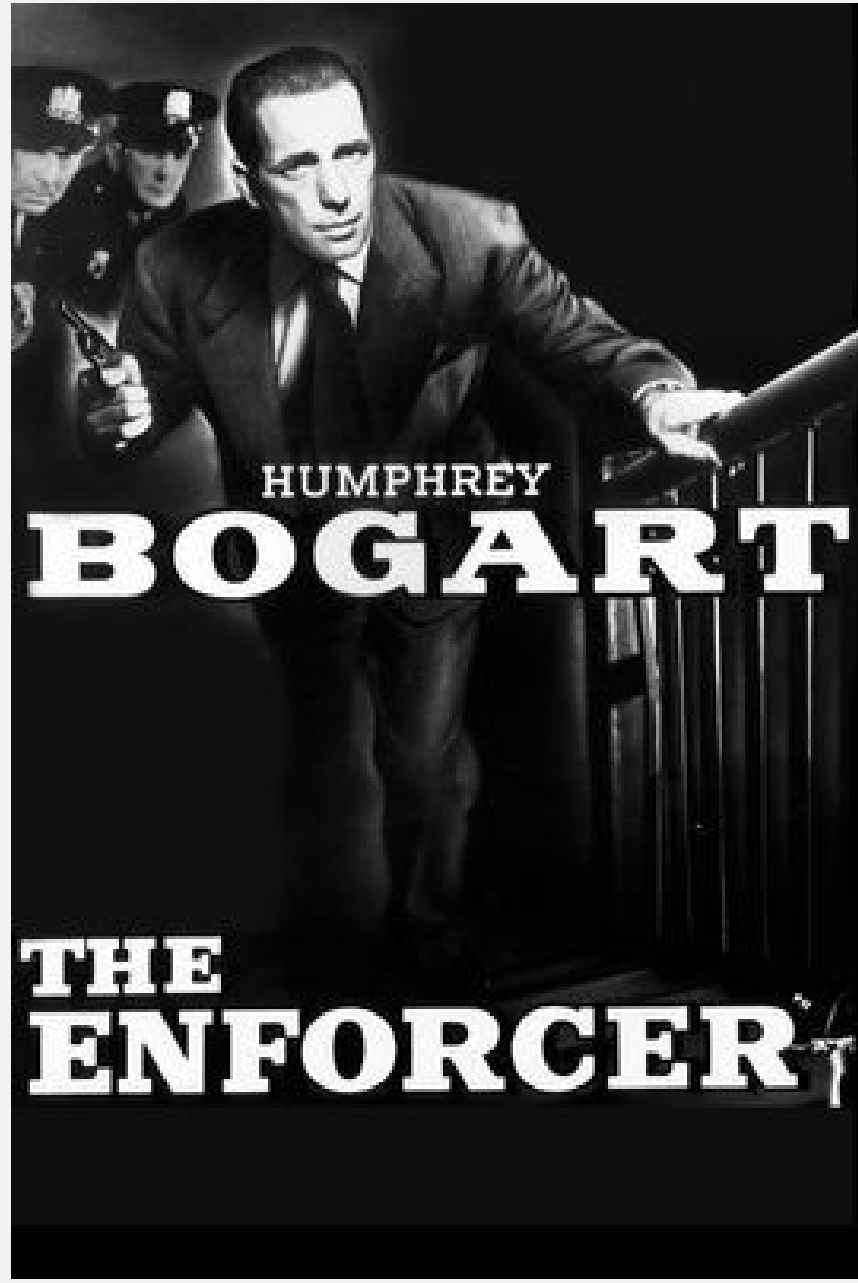
BÉČKOVÁ
KINEMATOGRAFIE A
ŽÁNŘ FILMU NOIR

Vědomý příklon k žánru a
jeho tradici >> film noir

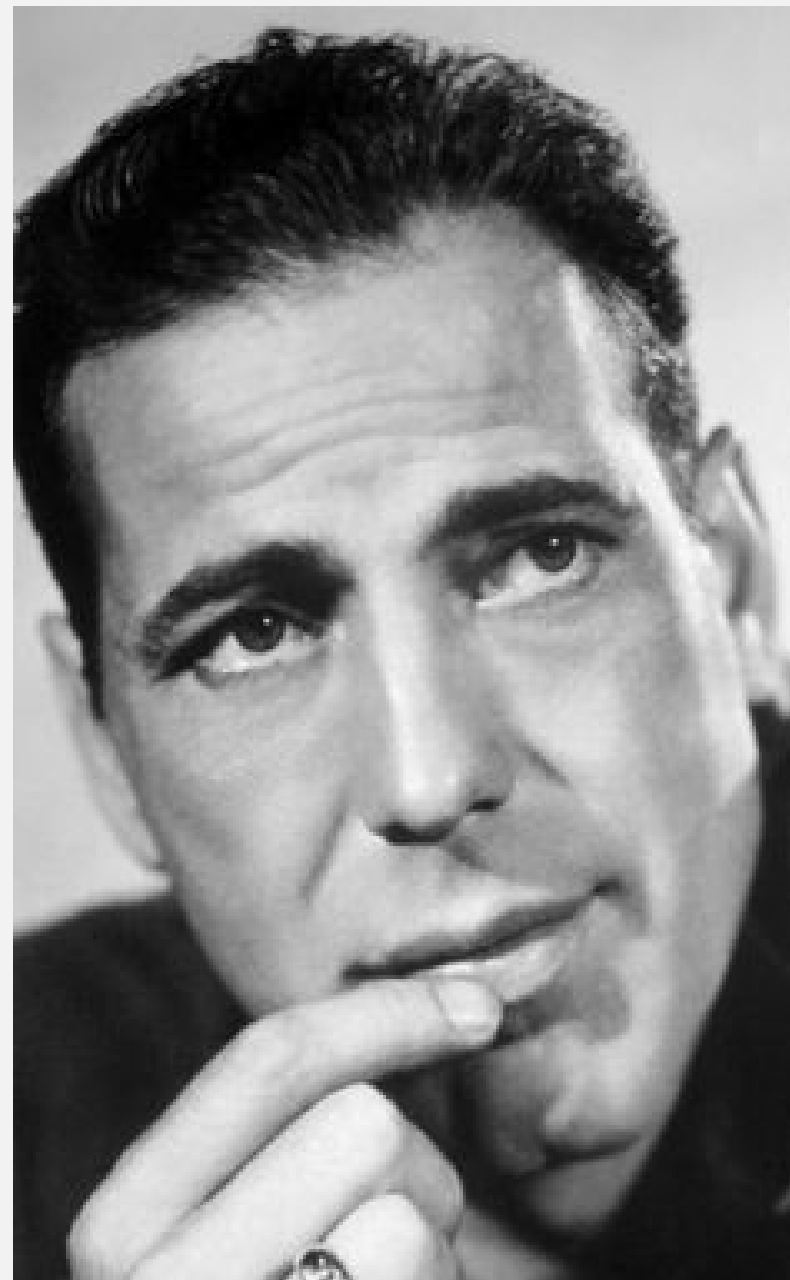
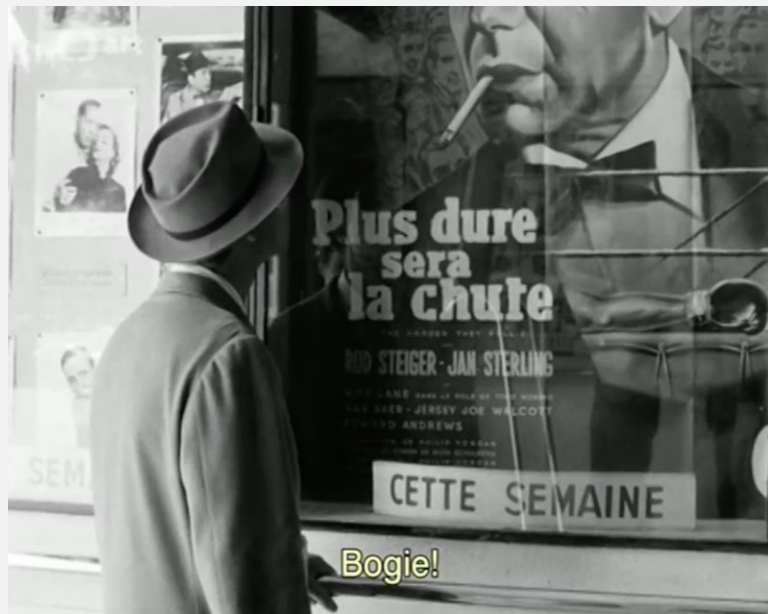
- Jak americká produkce 40. a
50. let, tak francouzský poetický
realismus
- Společensko-kritický rozměr
vespod příběhu
- Násilí
- Městské prostředí

CE FILM EST DÉDIÉ A
LA MONOGRAM PICTURES

Věnováno společnosti
Monogram Pictures

KAMERAMAN A SCENÁRISTA OHROŽENÉ PROFESE?

„Film není řemeslo. Je to umění. A to neznamenaá týmovou práci. Na place je každý sám za sebe, stejně jako je umělec sám s prázdným papírem. A být sám... znamená klást otázky. A dělat filmy znamená hledat na ně odpovědi. Nedovedu si představit nic romantičtějšího.“

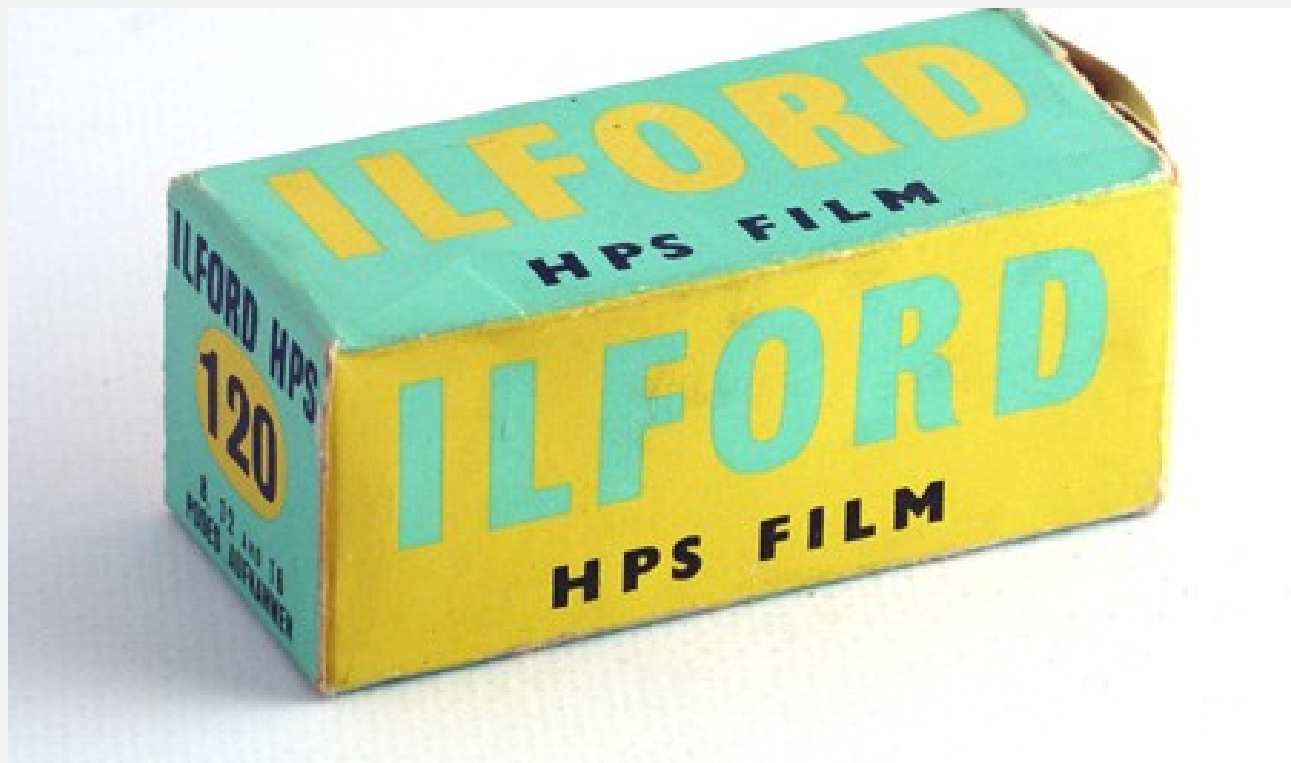
Jean-Luc Godard

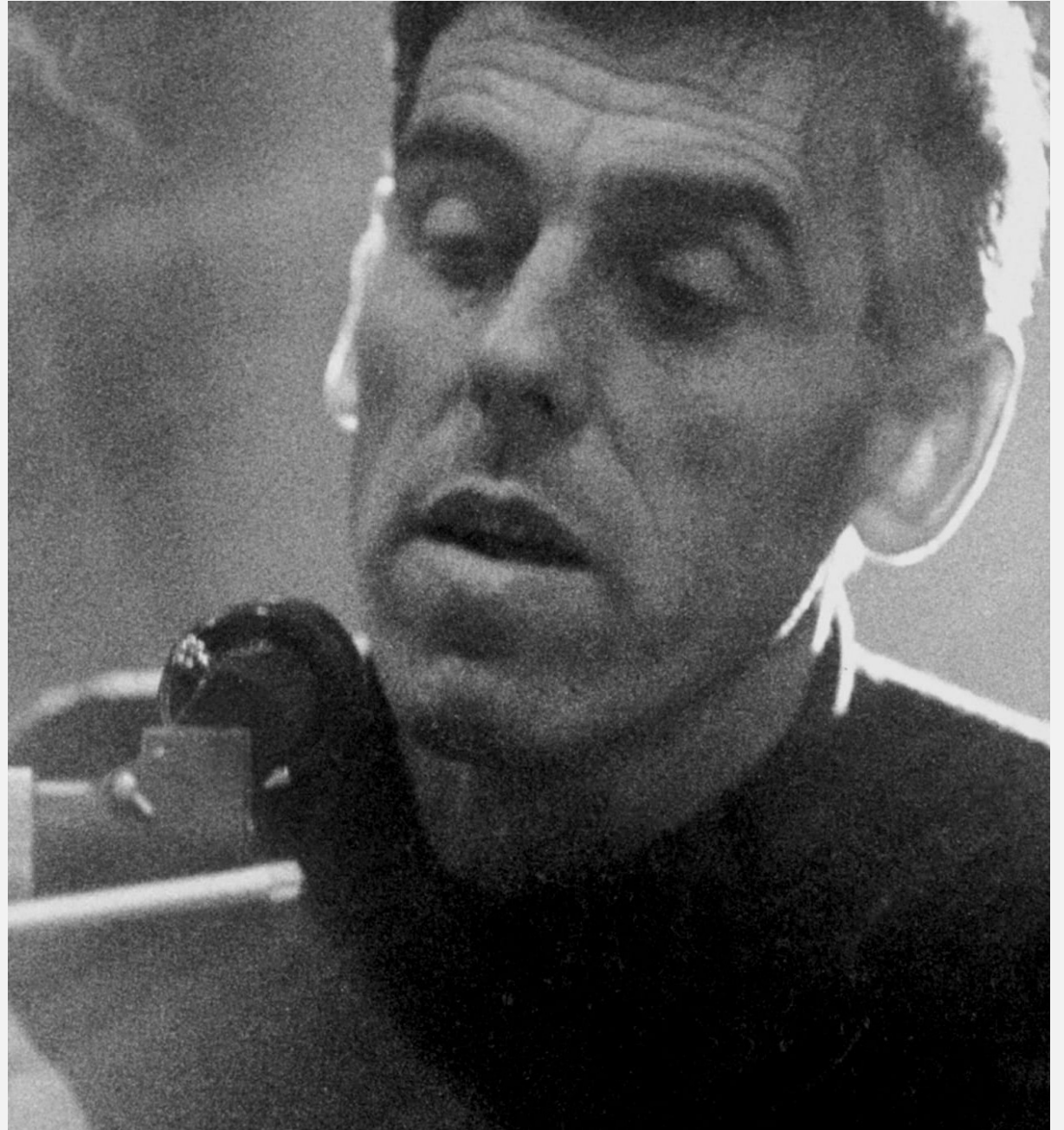

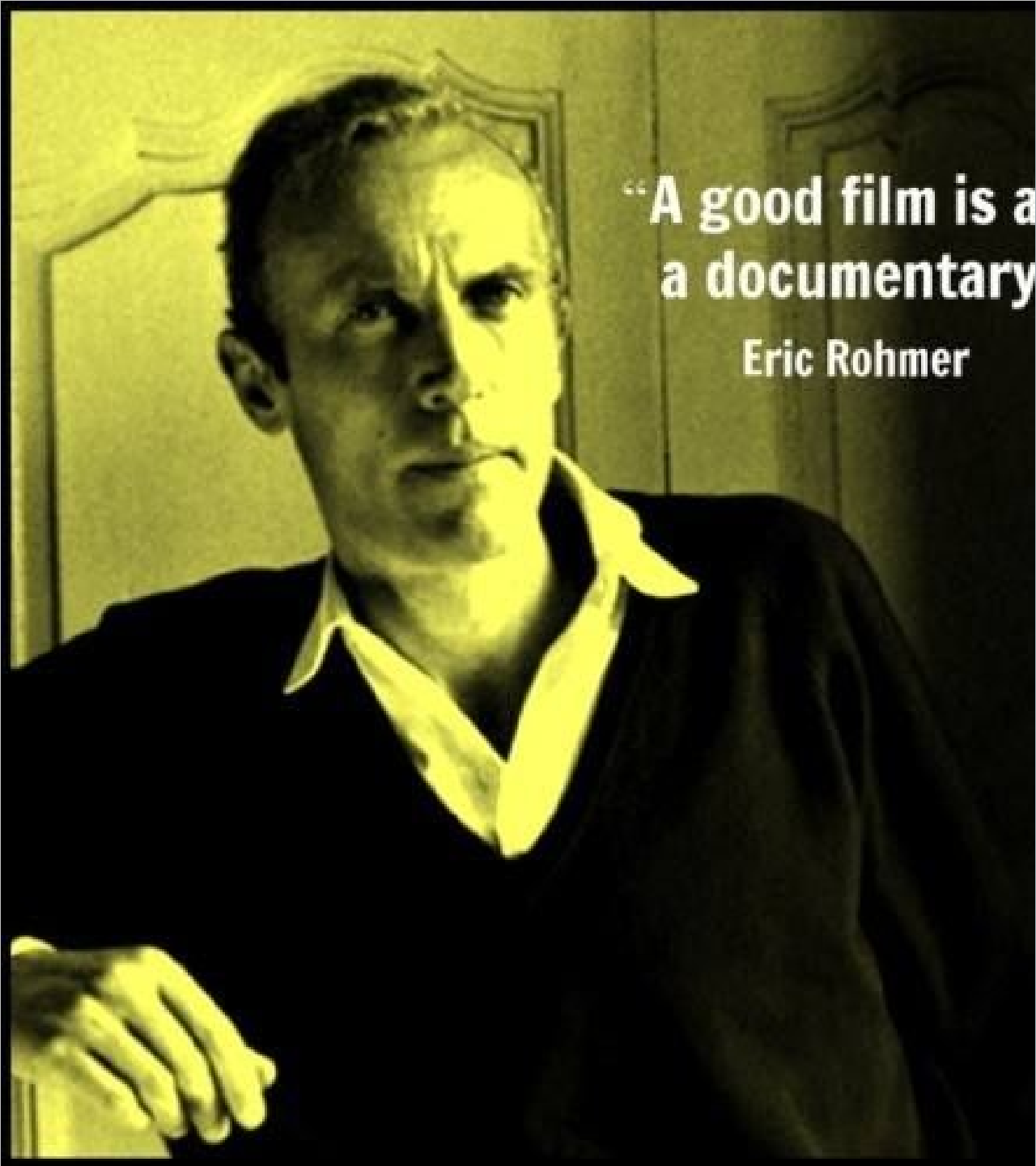
KAMERAMAN

- 50. léta
  - Vedoucí kameraman a pomocný kameraman
  - Práce ve studiu – kontrola nad svícením, pozicí i pohybem kamery
- 60. léta
  - Vyžadována hlavně flexibilita a mobilita mimo studio
  - Úzký spolupracovník režiséra – nejen technická expertiza, ale hlavně osobní vazby
  - Technologické inovace – lehké přenosné přístroje a citlivá surovina
  - Lidé se zázemím v dokumentárním filmu anebo reportážích (Nestor Almendros, Raoul Coutard)

“A good film is a
a documentary”

Eric Rohmer

ERIC ROHMER 1920–2010

- Právým jménem Maurice Schéerer
  - Publikoval román roku 1946
  - Od roku 1948 působí jako filmový kritik, od roku 1947 vede filmový klub
  - Natočil několik filmů v letech 1950-1958
- **Během vzestupu nové vlny zůstává v pozadí**
  - **Znamení Iva jako neúspěšný film**
  - Následuje řada krátkých filmů a práce pro televizi
- **Velký úspěch až po útlumu nové vlny**
  - *Moje noc s Maud* (1969)
  - *Klářino koleno* (1970)

ROHMER JAKO AUTOR

- „literární“ filmař >> důležitost dialogů
- Elegance, lehkovážnost, optimismus
- Jednoduché filmy – bez formálních výbojů, realismus Bazinovského stylu
- Založil si malou produkční společnost v roce 1962 – *Les Films du Losange* [s Barbetem Schroederem]; fungovala až do roku 1998
- Pracoval s malým týmem, nízkým rozpočtem, bez velkých hvězd – ale vždy úzká spolupráce s herci a hlavně herečkami

LE SIGNE DU LION

ZNAMENÍ LVA (1962)

- Znovuobjevený film
- Kulminace Rohmerova prvotního “těžkého” období
- Týmová spolupráce režisérů Nové vlny
- “Dokument” o Paříži v létě roku 1959
  - Zásadní topografie Paříže
- Radikální anti-hrdina (v hlavní roli Jess Hahn)

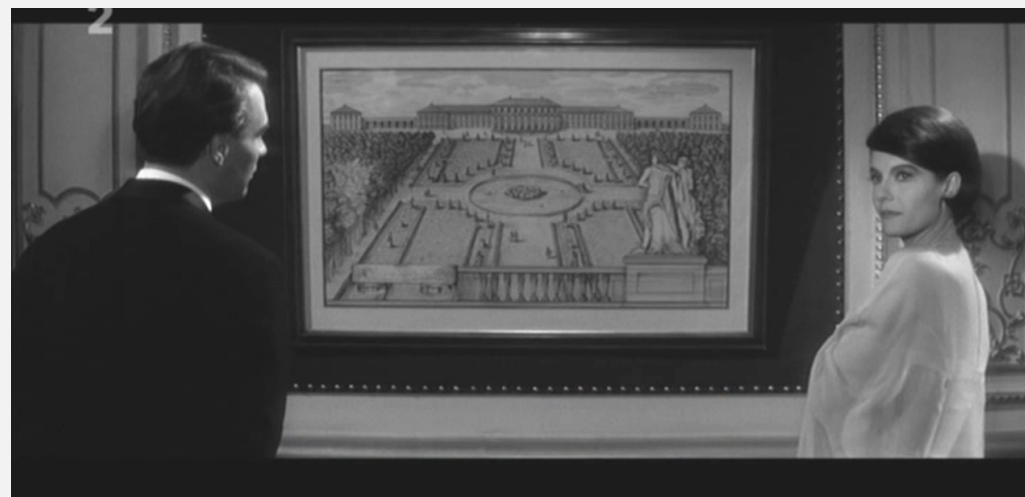

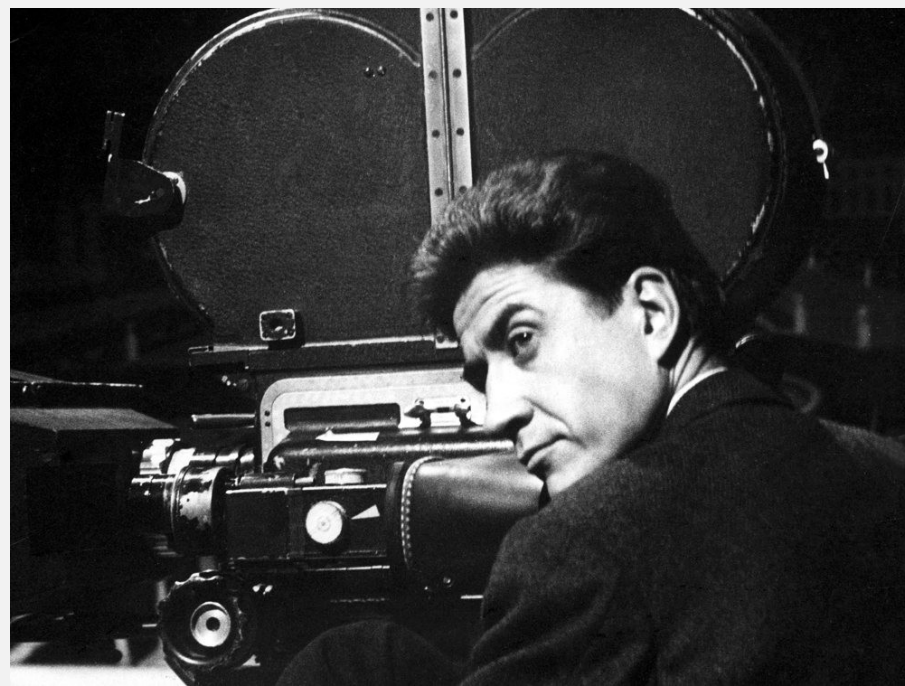
M (SACHA PITTOËFF)
X (GIORGIO ALBERTAZZI)& A (DELPHINE SEYRIG)

PŘIJETÍ FILMU

- 1961 – Zlatý lev na MFF Benátky
- Rozporuplné reakce
  - Nová filmová řeč
  - Chladný a vykalkulovaný film
- “Jsme zkrátka proti módě v umění ve jménu jeho modernosti” Otakar Váňa, Film a doba (1961)

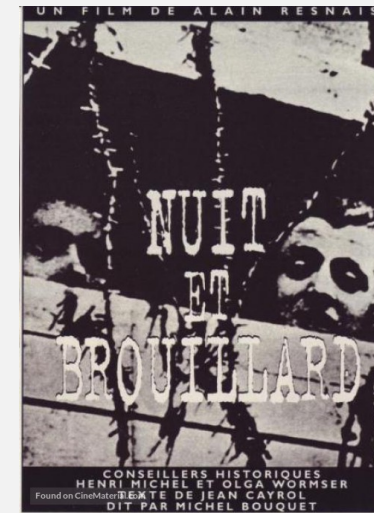

ALAIN ROBBE-GRILLET & ALAIN
RESNAIS

VŠECHNA PAMĚŤ SVĚTA
(1956)
NOC A MLHA (1956)
HIROŠIMA, MÁ LÁSKA (1959)

HIROŠIMA, MÁ LÁSKA (1959)

Celovečerní debut Alaina Resnais

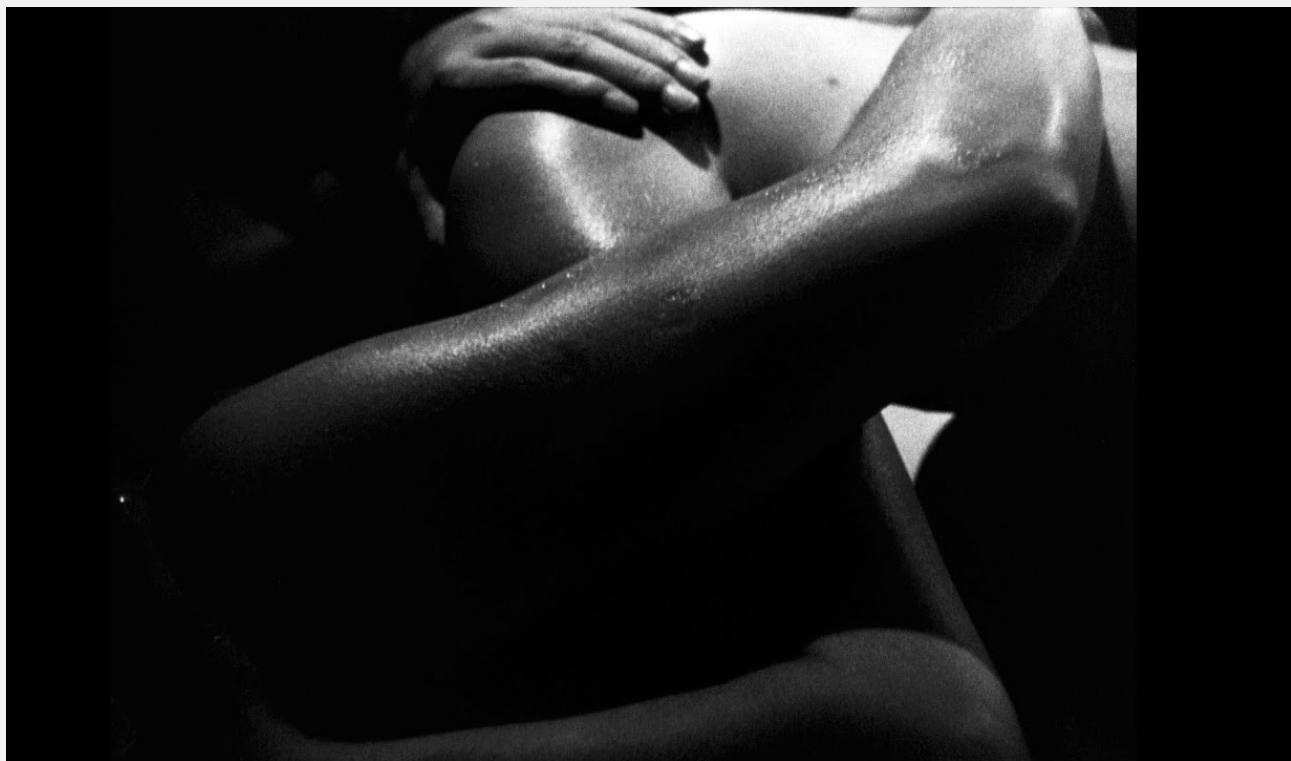
scénář Marguerite Durasová

Dvě bezejmenné postavy –
francouzská herečka a
japonský architekt – prožijí
krátký, ale intenzivní milostný
vztah

Nadšené přijetí kritikou a
divácký úspěch

Kinematografie pracuje s
dvojm časem a realitou
podobně jako literatura

You saw nothing in Hiroshima.

ZÁASADY HNUTÍ
NOVÉHO
ROMÁNU

Odklon od klasického vyprávění

Materiální reprezentace světa –
přesné a hutné popisy

Zápletka a figury podřízeny konkrétní
deskripci objektů a vnějšího světa

Čas a jeho plynutí – existuje pouze
přítomnost

LONI V MARIENBADU JAKO SÉRIE ODMÍTNUTÍ

- Klasické zápletky
- Stabilního POV
- Konvenčních postav
- Chronologie
- Naturalismu
- Kontextu a uzavřené interpretace

MOŽNÁ ČTENÍ

Vyjádření úzkosti
moderního věku

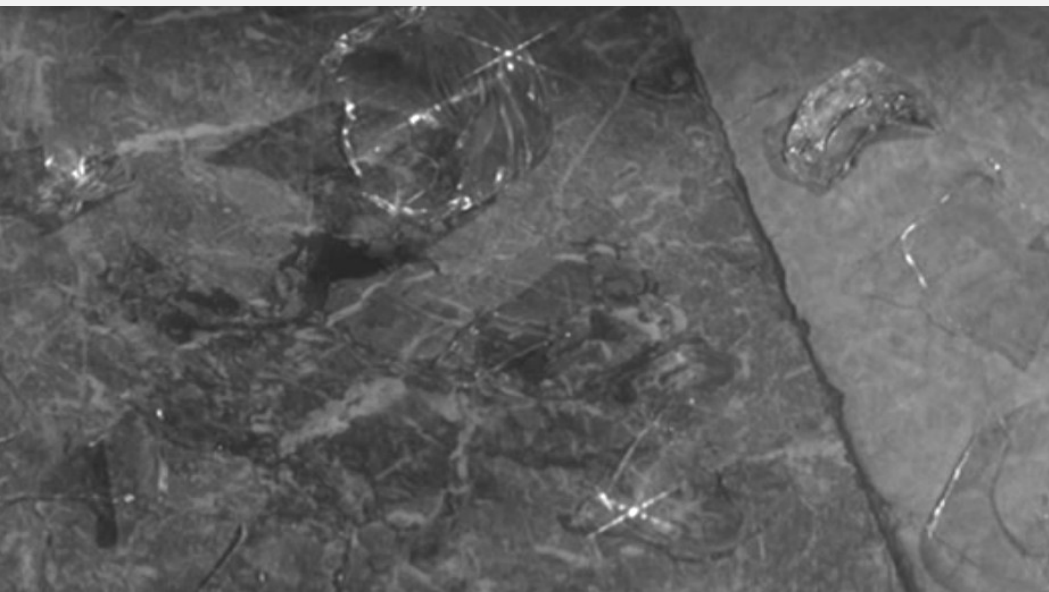
Láska a emoce jako
formy mýtu

Sexuální násilí

LONI V MARIENBADU JAKO PŘEMLouvÁNÍ

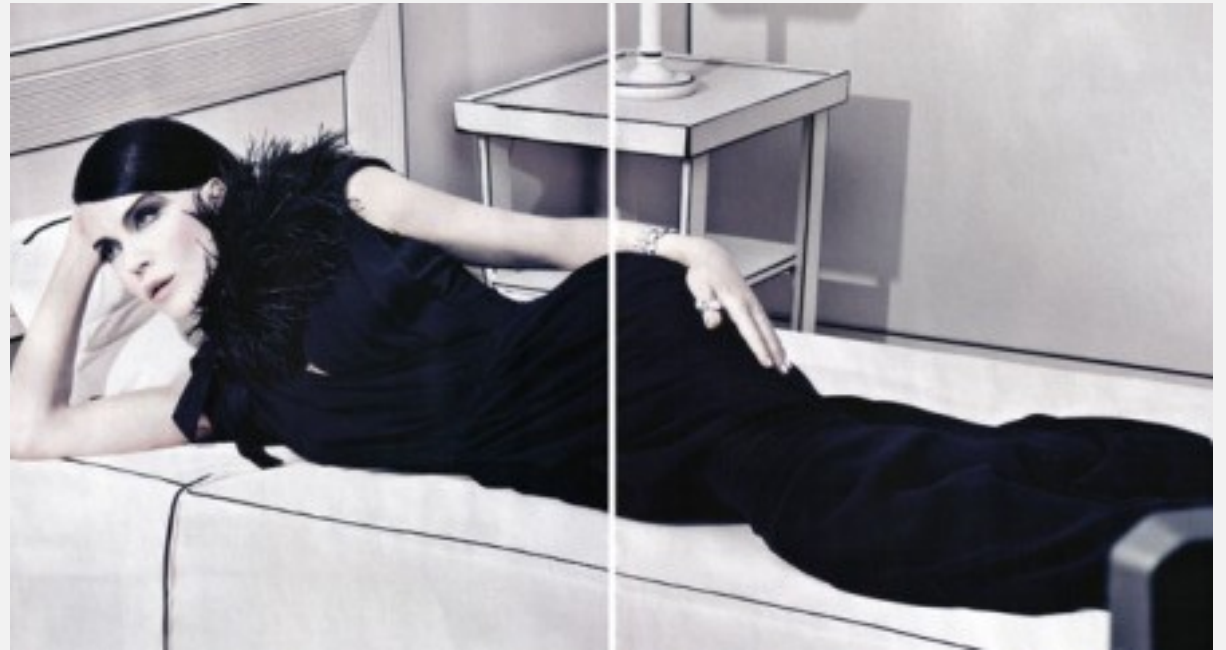

KOSTÝMNÍ NÁVRHY COCO CHANEL

Movie Inspires Smooth Hair Style

'Marienbad Look' Gains in Popularity Over Bouffant Coifs

A MOVIE and its star may be responsible for the first major hair style change since the teased, bouffant coiffure.

For the last two months, women have been asking hair stylists in New York for the "Marienbad look." The coif, worn by Delphine Seyrig in "Last Year at Marienbad," and styled by Alexandre, is smooth and has a flat, one-sided bang and looks like an updated

To get Marienbad hairdo, Model Nana Elwood abandoned teased bouffant hairdo (below).

Actress Elizabeth Ashley has to wear her short hair in tousled teen-age style in Broadway play, *Take Her She's Mine*, but finds it easy to slick down in Marienbad style (above) in private life. Pretty ears, long lost beneath the bouffant hairdo, are now back in the open accented with earrings.

Socialite Gloria Vanderbilt became the first New Yorker to adopt Marienbad style after persuading hairdresser Kenneth to go to the film to study it. Hairdo requires frequent expert cutting to keep trim lines exact, but in between can be kept in place merely by running a comb through it.

KAMERAMAN A SCENÁRISTA
OHROŽENÉ PROFESE?

SCENÁRISTA

- Prestiž profese klesá, ale kvalitativně zůstává skoro beze změny
  - Žánrová kinematografie scenáristy potřebuje – např. Jean Aurenche a jeho podíl na 19 scénářích v 50. letech X 16 scénářů v 60. letech
  - Tvůrčí tandemy nové vlny – Francois Truffaut a Marcel Moussy (Nikdo mne nemá rád, Střílejte na pianistu), Claude Chabrol a Paul Gégauff (14 filmů), Alain Resnais a jeho těsná spolupráce s představiteli hnutí nového románu
- Na druhou stranu:
  - Legendy o improvizovaných projektech bez scénáře mají dopad na další generaci filmařů
  - Scenáristé zůstávají spisovatelé
  - Režisérské ambice

JEAN-CLAUDE
CARRIÈRE

AGNES VARDA (1928)

- „Matka nové vlny“
- Mýtus o neznalé filmařce – začátečnici
- „Tři životy Agnes“ – jako fotografka, jako filmařka, jako multimedialní umělkyně >> všechny tyto aspekty se v její tvorbě harmonicky snoubí
- Subtilní, nenápadná intermedialita a politická angažovanost

LES GLANEURS et LA GLANEUSE

un film d'AGNES VARDA

VŠICHNI MOŽNÍ SBĚRAČI A JÁ

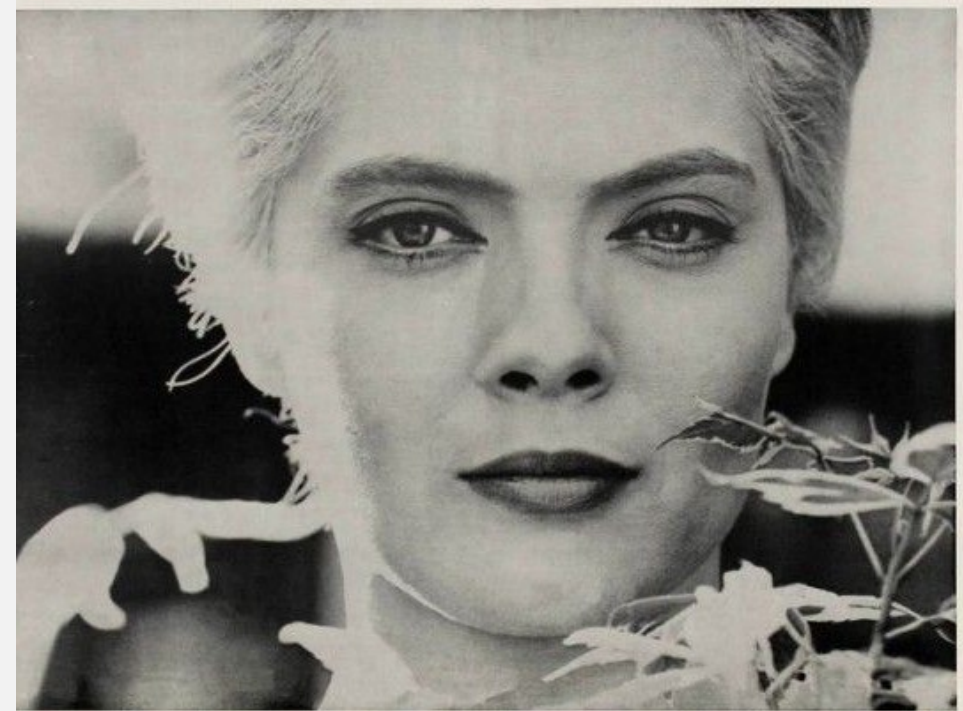
- Dokumentární film (2000)
- Portrét doby, kdy vedle sebe koexistují přebytek a hladová populace
- Sběračkou (obrazů) je ale i sama režisérka >> sebereflexivní pozice, tvorba jako sběračství
- Zájem o lidi a jevy na okraji společnosti (*Bez střechy a bez zákona*, 1985)
- Tvorba ve smyslu „**cinécriture**“ = psát filmem
  - Není tu tak silně přítomná auterská pozice ve smyslu definovaném pravým břehem NV
  - Všechny projekty napříč filmografií velmi osobní

CLÉO OD 5 DO 7 (1962)

- příběh zpěvačky Cleo, která čeká na výsledky biopsie, a blízkost smrti naruší její myšlenky, zvyky i vědomí sebe samotné
- oslavovaný jako přední film inspirovaný cinema-verité X velmi stylizované dílo,
  - přechod z barvy do černobílého obrazu / film ve filmu / propracované jízdy kamery / subjektivní voiceovery / hudební číslo
- Dvojitý čas – objektivní a subjektivní
- Proto-feministický film
  - Žena, která je viděna a která se zároveň dívá

-1961-

cleo de 5 à 7

d'agnès varda

avec Corinne Marchand et Antoine Bourseiller

- MUSIQUE de MICHEL LEGRAND - IMAGES de JEAN RABIER -

UNE PRODUCTION DE ROME-PARIS-FILMS DIFFUSÉE PAR CINÉ-TAMARIS & M.K.2.

A black and white film still showing a woman with short, curly hair, wearing a dark, sleeveless dress with large white polka dots. She is looking down and to the left. The background is a window with a dark frame and a light-colored wall with some texture. The text 'Chapitre I' is overlaid on the bottom left of the image.

Chapitre I

CLÉO de 17 h.05 à 17 h.08

here am back in this cafe.

MUŽSKÝ HRDINA JAKO *FLÂNEUR* (*FLÂNER* = TOULAT SE, BLOUMAT)

- Definice : Muž toulající se městskými ulicemi, který patří davu (Baudelaire)
  - Zásadní postava 19. století, která přichází se zrodem moderní éry >> buržoazní dandy, který pozoruje městský život, ale také se na něm podílí
- Dva “flaneuři” ve filmech nové vlny
  - Pierre Wesserlin (*Znamení Iva*) jako nedobrovolný flaneur
  - Cleo (*Cleo od 5 do 7*) jako ženská verze flaneura >> flaneuse?

ŠTĚSTÍ (1965)

Nejvíc dezinterpretovaný film Agnes Vardové >> sentimentální selanka oslavující patriarchální rodinné štěstí X krutě ironický film

Ironie přítomná v dialozích, cyklické struktuře příběhu a na vizuální rovině (velmi subtilní)

zpochybňování tradičního ideálu ženy jako hlavně matky v domácnosti

skryté politikum každodenního života – dělba práce v domácnosti, hledání osobního naplnění v redukci vlastního života na péči o druhé

